

Underviseren er den bedste app i den digitale omstilling

Uddannelsesforbundets politik om digitalisering

Den digitale teknologi ændrer som intet andet i disse år vores uddannelser, vores arbejds- og levevilkår, og skubber til vores samfundsinstitutioner, vores demokrati og dannelsesopfattelser. Vi har omfavnet de nye teknologier, og har forsøgt at forholde os til de spændende muligheder, som smartphonen, robotterne osv. giver os. Men er også blevet overhalet indenom af teknologierne, og står nu med den udfordring, at vi ønsker at komme tilbage til en situation, hvor teknologiske valg styres af vores vision for samfundsudviklingen.

Mange af os er ikke med på den digitaliseringsbølge, som eksperter er enige om, vil blive en større del af vores arbejds- og privatliv. Vi mangler en grundlæggende forståelse af teknologien og de digitale læremidler, der sætter os i stand til at forstå og agere meningsfuldt og kritisk.

Det er centralt, at vi lærer både at være digitalt nysgerrige og kritiske, og ikke fremmedgjorte, men reelt føler, at vi er med til at skabe den digitale fremtid. Det kræver mere viden og øgede kompetencer, hvilket er en central opgave for alle uddannelsesinstitutioner og deres undervisere.

Uddannelsesforbundet mener, at:

- Didaktikken skal styre brugen af teknologi – og ikke omvendt
- Digital dannelse og teknologiforståelse i undervisningen kræver kompetente undervisere og gode institutionelle rammer
- Trivsel for underviser, kursist og elev skal tænkes ind i den digitale udvikling

Begrebet "digitale læremidler" anvendes i dette politikpapir, og dækker bredt over brug af forskellige teknologier i undervisningen, såsom digitale undervisningsmaterialer, fagspecifik software, websider mm. Da Uddannelsesforbundets medlemmer står for undervisning vil begrebet "digitale undervisningsmidler" dog i de fleste situationer være mere præcist og bedre dækkende.

Didaktikken skal styre brugen af teknologi – og ikke omvendt

Valget af digitale læremidler, og anvendelsen af disse, er afgørende for læringen. Digitale læremidler åbner op for spændende nye tilgange til læring og undervisning og skaber muligheder for øget variation og differentiering i undervisningen, for mere fleksibel planlægning ved brug af metoder som f.eks. blended og flipped learning, og for mere meningsfuld individuel feedback. Men denne fortælling har også en bagside. Nyere forskning viser f.eks., at de digitale teknologier kan sænke koncentration hos den enkelte og skabe digitale forstyrrelser i læringsrummet (UVM: Digitalisering med omtanke og udsyn; mod en ny digitaliseringsstrategi for undervisningsområdet, marts 2019). En konstruktiv kritisk tilgang til teknologien er derfor afgørende.

Didaktiske overvejelser kommer forud for valg og anvendelse af digitale læremidler. Forudsætningen for indførelse og brug af digitale læremidler i undervisningen må være, at det forbedrer læringen. De mange digitale muligheder kan skabe mere forvirring end retning, og medfører ofte at teknologien styrer indholdet af undervisningen. De didaktiske valg skal tages først, således at uddannelserne og den enkelte underviser vurderer, hvor læringseffekterne er størst, hvad enten det er med digitale og/eller analoge tilgange til undervisningen. Det valg bør følges op af løbende vurderinger af elevernes og kursisternes faglige udbytte og udvikling. Der er endvidere behov for at sikre, at den enkelte underviser har kendskab til og erfaring med de forskellige digitale læremidler, således at underviseren kan gennemføre sin normale pædagogiske og didaktiske vurdering af undervisningen.

Digitale læremidler kan øge mulighederne for kreative og engagerende forløb, hvor eleven er medskabende i undervisningen. Digitale læremidler som f.eks. spil, VR-briller, computersimuleringen, robotteknologi og micro:bits skaber øgede muligheder for en legende, motiverende, medskabende og praksisnær undervisning med stor elevinddragelse. Disse muligheder skal gribes, men på en måde, hvor didaktikken og læringen hos den enkelte kommer først, og som sikrer kollektiv læring, socialisering og opbygning af elevfællesskaber.

Der skal skabes mere viden om læringspotentialerne af digitale læremidler i undervisningen. Der er stort behov for forskning og "best practice" opsamlings i læringspotentialet af de forskellige digitale teknologier og læremidler, og det er helt centralt at inddrage både undervisernes og elevernes viden og perspektiver heri. Samtidig bør der foregå en systematisk vidensdeling og kompetenceudvikling på de enkelte uddannelsessteder, bl.a. igennem kollegial supervision og elevinddragelse.

Medarbejdere skal inddrages i valg af teknologi på uddannelsesinstitutionerne og valget skal prioriteres af ledelsen. Det er centralt, at digitaliseringsstrategier og indkøb af hard- og software udvikles, og vedligeholdes, i samarbejde med lærere, it-personale og andre aktører, således at der sikres at undervisningsmål er bestemmende for valg af teknologi, at teknologien fungerer i dagligdagen, og at der er metodefrihed. Det er samtidig vigtigt, at den øverste ledelse på uddannelsesinstitutionerne sætter sig for bordenden i udviklingen og vedligeholdelsen af strategien. Det er ikke nødvendigvis store læringsplatforme, der er vejen frem, men derimod klare mål på uddannelsesinstitutionerne, som i høj grad vægter kvalitet og overskuelighed i et fokuseret udbud af digitale værktøjer.

Digital dannelse og teknologiforståelse i undervisningen kræver kompetente undervisere og gode institutionelle rammer

I takt med øget digitalisering i samfundet, er der behov for en øget teknologiforståelse. En ekspertgruppe under Undervisningsministeriet definerede i 2018 fire kompetenceområder for en øget teknologiforståelse: Digital myndiggørelse og dannelse, digital design, datalogisk tankegang, og teknologisk handleevne. En øget teknologiforståelse er central for at kunne anvende nye digitale teknologier i vores arbejde og dagligdag, og samtidig være i stand til at forholde os kritisk til dem. Det kræver de nødvendige færdigheder og viden til at forstå, skabe og agere meningsfuldt i et moderne samfund, hvor digitale teknologier er katalysatorer for forandringer.

Alle uddannelser bør inkludere teknologiforståelse som en integreret del af deres faglighed Undervisning i teknologiforståelse skal sikre, at vi som medborgere bliver aktører i et moderne digitalt demokrati. Teknologiforståelse er en faglighed, men også en del af andre fagligheder, da det påvirker måden at agere i og forstå andre fag. Teknologiforståelse (eller erhvervsinformatik på EUD) skal gøres til en obligatorisk og sammenhængende faglighed, enten som selvstændigt fag eller integreret i en række fag i alle uddannelser for voksne og unge og ikke mindst i grundskolen. Det er centralt, at de unge har en grundforståelse af digitale teknologier, inden de forlader grundskolen.

Digital dannelse og myndiggørelse skal prioriteres højt i brugen og forståelsen af teknologien. Alle borgere skal, i både arbejdslivet og i dagligdagen, kunne agere meningsfuldt med digitale teknologier på en måde, så det fremmer dannelse, åndsfrihed, ligeværd og aktivt demokratisk medborgerskab. Digital dannelse kan ikke løsrives fra anden dannelse, men betoner at det er vigtigt at tage stilling til digital teknologi. Digital dannelse og myndiggørelse kræver kritisk refleksion i anvendelsen af de digitale platforme og læremidler. Dette aspekt bør indgå i alle uddannelsesinstitutionernes tilgang til teknologiforståelse.

Databeskyttelse, sikkerhed og etik. Standarder for databeskyttelse, sikkerhed og persondataforordningen er indført på uddannelsesinstitutionerne. De store undervisningsplatforme som fx Lectio og Moodle har indenfor de sidste par år opdateret deres standarder efter krav fra myndighederne. Uddannelsesinstitutionernes standarder bør også omfatte de andre digitale platforme, som hyppigt bruges i undervisningen på skolerne. Eksempler på dette kunne være betalingsfrie platforme, som ikke på samme måde er underlagt myndighedskrav. Standarderne på uddannelsesinstitutionerne bør i det hele taget inddrage en vurdering af alle centrale aspekter i forbindelse med indførelse af øget brug af digitalisering på skolerne. Det er vigtigt, at uddannelsesinstitutionerne sikrer sig, at de digitale platforme, som underviserne benytter overholder krav og standarder omkring sikkerhed og persondataforordningen. Samtidigt bør fag, der indeholder teknologiforståelse, også inddrage ovenstående aspekter.

Lav aftaler om ophavsret til digitale læremidler. Undervisere, der laver egne e-læringsmaterialer, har normalt ophavsret til dem, uanset om der er tale om billeder, musik, film eller andet, og om det er lagt ud på internettet. Sikring af ophavsretten er også ofte et vigtigt element for at underviseren involverer sig i at udvikle digitale læremidler. På den anden side bruger en række uddannelsesinstitutioner store ressourcer på at støtte udviklingen af e-læringsforløb, og ønsker at få del i ophavsretten til materialerne, bl.a. for at andre undervisere på institutionen kan genbruge dem. Uddannelsesforbundet anbefaler derfor, at undervisningsinstitutionens ledelse indgår aftaler med tillidsrepræsentanter om ophavsret til både analoge og digitale læremidler. Det er vigtigt, at aftalen får et indhold, som både tager hensyn til undervisere og undervisningsinstitutioner.

Der er behov for løbende kompetenceudvikling og faglig opfølgning af undervisere i teknologiforståelse og digital dannelse. Kompetente undervisere er de primære forandringsagenter og har en nøgleposition, når det kommer til at sikre digital dannelse og en fornuftig implementering af digitale værktøjer og teknologi i undervisningen. Derfor skal der politisk og ressourcemæssig fokus på løbende kompetenceudvikling af underviserne, og med mulighed for faglig opfølgning på f.eks. pædagogiske dage. For at sikre kvaliteten og relevansen af kompetenceløftet, er det vigtigt at inddrage undervisere, institutioner, og hvis det er relevant, erhvervslivet og aftagerinstitutioner.

Undervisernes kompetencer til en underviserrolle i (dynamisk) udvikling skal styrkes. De fleste undervisere kender situationen, hvor nogle af deres elever er mere kompetente end dem i brug af de nyeste digitale teknologier. Digitale læremidler forandrer vilkårene for dannelse og uddannelse, og øger behovet for mere dynamiske og differentierede undervisningsforløb. Dette kan være en udfordring for mange undervisere, og specielt dem, som er vant til at være i rollen som ekspert. Derfor er det vigtigt, at kompetenceudviklingen af underviserne også indeholder øget fokus på didaktiske, pædagogiske og relationsmæssige aspekter i forhold til underviserens ændrede rolle og faglighed.

Trivsel for underviser, kursist og elev skal tænkes ind i den digitale udvikling

Rammerne skal sikre trivsel hos elever og kursister. I takt med at de digitale teknologier vinder indpas stiger bekymringen om de negative effekter i form af støj, afbrydelser og distraktioner i klassen, digital mobning og svagere sociale kompetencer. Undersøgelser viser, at der skal findes en balance i brugen af teknologien for at sikre mental, social og fysisk trivsel (UVM: Digitalisering med omtanke og udsyn; mod en ny digitaliseringsstrategi for undervisningsområdet, marts 2019). Konklusionen synes at være, at et moderat forbrug har positiv effekt på trivslen, mens både for meget og for lidt, har negativ effekt. Det er centralt, at uddannelsesinstitutionerne konkret arbejder med at sætte rammerne og udvikle de gode digitale vaner. Det er nødvendigt med systematiseret opfølgning på skolerne.

Rammerne for digitalisering skal sikre gode forhold og trivsel for undervisere

Undervisernes trivsel er presset af digitaliseringen, hvis skolerne ikke understøtter underviserne i arbejdet med implementering af og øget fokus på digitalisering og anvendelse af digitale læremidler. Der kommer hele tiden nye tiltag og digitale værktøjer og forældelsesgraden er stærkt stigende. Det er vigtigt, at krav om øget faglig fokus på digitalisering følges op af ledelsesmæssig pædagogisk opfølgning, supervision og ressourcetildeling. Digitalisering skal ikke være en spare øvelse, hvor underviseren står tilbage med udfordringerne.

Brug af digitale kompenserende teknologier, som støtter udfordrede unge og voksne. De digitale teknologier kan give store muligheder for unge og voksne med funktionsnedsættelser og sociale udfordringer i at tage del i det sociale fællesskab. De digitale teknologier, og i særdeleshed den kompenserende IT, rummer store muligheder for at unge- og voksne med læse- og skrivevanskeligheder kan være deltagende i det sociale fællesskab - i undervisningssituationer, i arbejdslivet og i privatlivet. Læse- og skrivestøtte er væsentlig, i forhold til dette, men de digitale teknologier åbner op for yderligere muligheder for at differentiere og for at arbejde med tilgange til undervisningen, som kan understøtte muligheden for at være deltagende. For unge og voksne med andre funktionsnedsættelser, har de digitale teknologier ligeledes betydning, og de kan f.eks. være med til at skabe struktur og forudsigelighed i undervisningssituationer.

Støtte til forskning om positive og negative effekter af brugen af digitale læremidler. Den eksisterende viden om de digitale teknologiers effekter på unge og voksnes trivsel er mangelfuld og peger i mange retninger. Det er afgørende, at der politisk prioriteres ressourcer til at få en bedre viden på dette felt, at konkret viden fra undervisere og elever inddrages i forskningen, og at der er vidensdeling i og på tværs af uddannelsesinstitutionerne.